

פסחים פה

משה שווערד

1. תוספות מסכת פסחים דף פה עמוד א

כשהוא אומר ועצם לא ישברו בו בפסח שני כו' - בפ' דם הטאת בזבחים (דף צז:): יליף מהכא דאין עשה דוחה ל"ת בקדשים מדכתב רחמנא גבי פסח ועצם לא תשברו בו וקשה היכי יליף מינה ואמאי נמי צריך

קרא הכא הא בעידנא דמיעקר לאו לא מקיים עשה ועוד קשה לרשב"א דהכא אפשר לקיים שניהם על ידי גומרתא דהשורף בעצמות אין בו משום שבירת עצם וקיימא לן דהיכא דיכול לקיים שניהם לא אתי עשה ודחי ל"ת ותירץ רבינו חיים לרשב"א דלרבא שפירש לעיל בגומרתא דאסור משום הפסד קדשי' אתי שפיר.

2. שערם מצויינים בהלכה

דף פה. אבל עצם שיש בו מוח שובר ואוכל דיבא עשה וידחה ל"ת כו', ת"ל בפסח שני ועצם לא ישברו בו כו'. כתבו התוס', דמהכא יליף במס' זבחים (צז:): דאין עשה דוחה ל"ת בקדשים, והקשו היכי יליף, הא הכא שאני דבעידנא דמיעקר הלאו לא מקיים העשה, וגם קשה למה לן קרא הכא כו'. ובמסורת הש"ס כאן ציין לפסקי התוס' במס' זבחים (סי' סט), ושם כתוב דאם אי אפשר לקיים העשה בענין אחר, לא בעי בעידנא דמיעקר הלאו יקיים העשה. ובמשנה למלך (ק"פ פ"י ה"א) כתב, דבזה יתורץ קושיית התוס' במס' זבחים (שם ד"ה ואחד), אבל זה חידוש גדול בעיני עכ"ל. ובאור חדש מחלק בזה, דשיטת הפסקי תוס' הוא דדוקא היכי דאפשר לקיים עשה זו בפעם אחרת בעי בעידנא, ואם א"א לעולם לקיים העשה כי אם בעקירת הלאו שלא בעידנא אז לא בעי בעידנא, וכאן א"א לקיים לאכול המוח לעולם כי אם ע"י שבירת עצם לא בעי בעידנא. ועי' מה שכתבנו לעיל (נט). ד"ה אתי עשה דפסח).

3. שפת אמת על פסחים דף קו/ב

המל"מ הביא דברי פסקי התוס' בזבחים בהא דאמרינן בגמ' דס"ד דליתי עשה דואכלו הבשר ולידחי עשה דשבירת עצם אם יש בו מוח. והקשו בתוס' דלא הוי קיום עשה בעידנא דמיעקר הלאו ותי' דאם א"א לקיים העשה רק ע"י קדימת איסור הלאו דוחה ע"ש. וכוונתם דעשה כזו לאכול הבשר שבתוך העצם א"א לעולם לקיים רק ע"י שבירת העצם א"כ הוי כאילו השבירה עצמה מ"ע משא"כ בכל עשה דרק לפי המקרה עתה א"י לקיימה רק ע"י שיעבור מקודם הלאו בזה אמרינן דלא דחי. מיהו לפום רהיטא נ"ל קושית התוס' דהכא באכילת המוח דהוי עשה ול"ת דלא תותירו ממנו עד בוקר בכה"ג שפיר לא צריך להיות בעידנא [והטעם נ"ל לפמ"ש בס' ברוך טעם דעשה החמור דוחה ל"ת אפי' אי לא הוי בעידנא כעין מ"ש התוס']

בפסחים (נ"ט.) ד"ה אתי ע"ש א"כ הכא נמי כיון דאיכא נמי ל"ת בהדי העשה הוי כעשה החמור ומצי דחי אע"ג דלא הוי בעידנא:

4. תוספות מסכת פסחים דף פה עמוד א

כשהוא אומר ועצם לא ישברו בו בפסח שני כו' - בפ' דם חטאת בזבחים (דף צז:) יליף מהכא דאין עשה דוחה ל"ת בקדשים מדכתב רחמנא גבי פסח ועצם לא תשברו בו וקשה היכי יליף מינה ואמאי נמי צריך קרא הכא הא בעידנא דמיעקר לאו לא מקיים עשה ועוד קשה לרשב"א דהכא אפשר לקיים שניהם על ידי גומרתא דהשורף בעצמות אין בו משום שבירת עצם וקיימא לך דהיכא דיכול לקיים שניהם לא אתי עשה ודחי ל"ת ותירץ רבינו חיים לרשב"א דלרבא שפירש לעיל בגומרתא דאסור משום הפסד קדשי' אתי שפיר.

5. ספר דבר שמואל

תוד"ה כשהוא וכו' דאסור משום הפסד קדשים א"ש. ולכאורה איסור דהפסד קדשים הוא מאיסור דמשמרת תרומותי שצריך לשמור את התרומה מהפסד וכ"ש קדשים, אך דחי הגר"ז עמ"ס זבחים (דף ל"ז): ביאר דהעשה דואכלו את הבשר זלילה הוא, שהיא מלוה על הגזרה לקיים מצות אכילת פסח שזה אינו אלא זכיות ראשון, מלכד זה יש עוד מלוה נוספת בזה כמו באכילת קדשים שיהא נאכל זה שייך בכל הקרבן וכשמניח בגומרתא, במקלח המוח שישרף חסר המ"ע אח"כ, ויש להעיר ע"ז ממשון החוסר.

6. ספר דבר שמואל

יבוא עשה וידחה ל"ת. מכאן הוכיח בחשו"ט שאג"א סי' ל"ז דמ"ע דואכלו את הבשר קאי על כל הפסח ולא על כזית ממנו דאל"כ הא בלאו המוח יש הרבה צטרופי מניח מלוה קל"ד [טו. ג.] שדחה ראיותו ודעתו שרק זכיות ראשון מתקיים המלוה ושאר הבשר אינו אלא שלא יבואו לידי נותר עיי"ש, ועיי' מש"כ בזה במקדש דוד סי' י"ד אות ו' (בד"ה עוד כתב שם) ודחי הגר"ז עמ"ס זבחים (ל"ז.).

7. ספר קובץ שעורים ח"א - מסכת פסחים דף פה/א

(ריא) דף פ"ה. תוד"ה כשהוא אומר וכו' דאסור משום הפסד קדשים, ומוכח מדבריהם דהאיסור הוא מדאורייתא, וע"כ צ"ל, דכונתם אליבא דר' יוסי לעיל ט"ו דאפילו הולך לאיבוד אסור לטמאות תרומה, דאילו לר"מ דס"ל שורפין תרומה טהורה עם הטמאה בפסח, משום דהולך לאיבוד, ואין בזה משום הפסד קדשים, הכא נמי שרי כיון שהולך לאיבוד, וקשה, דבפ"ק מוכח דאפילו לר' יוסי אין האיסור בכה"ג אלא מדרבנן, דבמקום הפסד מודה ר"י דמותר, וכן היכא דאיכא טומאה דרבנן, דפיגול ונותר וטמא נשרפין כאחד, ובהא דקאמר אביי הכא משום פקע, ופירש"י שמא יפקע, הקשה בשו"ת הגרע"א מהדו"ת סי' קל"ב, דהוי דבר שאינו מתכוין, ועוד הקשה, בברייתא דקאמר עשה דוחה ל"ת, והא יכול לקיים שניהם לשבור ע"י נכרי או קטן, ואפשר לומר דכיון דאסור לשבור עצם בפסח, ממילא איכא בזה משום משמרת, רחמנא אמר עביד לה שימור ואם כן חייב להציל גם בשבירה הבאה מאליה, וכ"ש שאסר לגרום שבירה ע"י נכרי, או ע"י דבר שאינו מתכוין, אבל קשה, מהא דאיצטריך קרא לאסור גרמא בהטלת מום בקדשים, ואמירה לנכרי שרי מדאורייתא, ולמה לא יאסר הטלת מום משמרת, ונראה מזה, דבהטלת מום בקדשים ליכא משום משמרת:

8. שו"ת שאגת אריה (ישנות) סימן צו

והשתא נייתי עשה דפסח דאוכלו את הבשר ונידחי ל"ת דגיד הנשה וכ"ש דשומנו של גיד וגיד החיצון דאינון אלא מדרבנן נייתי עשה דואכלו ולידחי אותם דהא מצות עשה דואכלו על כל הפסח קאי ולא על כזית ממנו דהוא שיעור אכילה כדמוכח בספ"ט דזבחים (ד' צז) גבי כל אשר יגע בבשרה יקדש אם פסולה היא תפסול דפריך ונייתי עשה כלומר דאכילת קדשים וידחה ל"ת והרי אף על גב דיש שם בשר הרבה מן הקרבן שלא נפסל אפ"ה אמרי' נייתי עשה כו' ורבא שני התם אין עשה דוחה ל"ת שבמקדש ומייתי לה מדכתב רחמנ' ועצם לא תשברו בו בפסח שני לעצם שיש בו מוח ולא אמרינן נייתי עשה דואכלו ולידחי ל"ת דועצם לא תשברו ש"מ דעשה דואכלו על כל הבשר קאי דהא הרבה בשר לבד ממוח יש ואי דלא רבי רחמנ' ה"א דעשה דואכלו דוחה ל"ת דועצם לא תשברו ...

9. ספר מנחת חינוך - מצוה קלד - אות ב

וכן אם יש מצוה [לאכול] קצת פחות מכשיעור, הבאתי בחיבורי זה [שם אות א'] דיש דיעות, הוא הדין כאן. ומצאתי בשו"ת שאגת אריה סי' צ"ו, שכתב דמצות עשה דואכלו את הפסח קאי על כל הפסח ולא על כזית ממנו, וכן גבי עשה דואכלו באכילת קדשים קאי על כל הקרבן ולא על כזית לחוד. והביא ראיה מזבחים צ"ז ע"ב גבי פסולה וגבי עצם שיש בו מוח לא ישברו, דמקשה הש"ס נייתי עשה ולידחי לא תעשה, והא שם בלאו המוח יש הרבה בשר, וכן גבי קדשים חוץ מה שנפסל יש בשר, א"כ מאי מקשה דהעשה ידחה ועי"ש. ואיני מבין דקושית הש"ס גבי פסח, דסתמא כתיב ועצם לא תשברו אפילו באם אין כזית לאיש אחד רק עם המוח, כגון שנמנו הרבה אנשים ולא יגיע לאחד כזית רק עם המוח, ועל זה מקשה ונייתי עשה לדחות, וגם גבי קדשים, אם יש כהנים הרבה שלא יגיע לכל אחד כזית רק עם מה שנפסל ובלא זה לא יגיע כזית, שפיר מקשה הש"ס נייתי עשה כו'. אבל באכל כזית בפסח או בקדשים, אין מצוה עוד כלל לאכול רק שלא יבוא לידי נותר ויכולים ליתנם לקטנים. [ואפילו] (ו) בפסח דצריך מינוי, מצוה לאכול רק להציל מיד נותר אבל לא מצות עשה דאכילה, כן נראה ברור, ומ"מ צריך לי עיון עוד בזה.

10. ספר מקדש דוד - קדשים - סימן יד

(ו) ולענין שיעור אכילת קדשים כתבו בת"י יומא (ל"ט). דאף בפחות מכזית איכא מצות אכילה מיהו בכזית איכא מצוה טפי והוכיחו זה מלחם הפנים שהיה מגיע לכל אחד כפול אע"ג דהוי פחות מכזית ומוכח דאף בפחות מכזית איכא מצוה ע"ש והמנחת חינוך קל"ד ג"כ עמד בזה דלחם הפנים היה מגיע כפול והקשה ג"כ הא אין אכילה פחותה מכזית ות"י כיון דאינו מגיע לכל חלק כזית הוי כמו דאין שם מה לאכול וליכא מצות אכילה כלל ע"ש: ...

עוד כתב שם המנחת חינוך דמצות אכילת קדשים אינה אלא על כזית אחד כיון שאכל אדם כזית מן הזבח אין עליו עוד מצות אכילת קדשים והשאר עליו רק בלאו דבל תותירו אבל עשה ליכא והביא שם קושיא ע"ז בשם ספר מוצל מאש מההיא דפסחים (פ"ה) דאמרינן יבא עשה דואכלו את הבשר בלילה ההוא ולדחי ל"ת דשבירת העצם אלמא איכא עשה לאכול את כלו ע"ש ולענ"ד אדרבה משם הוי סייעתא דאמאי מייתנין קרא דואכלו את הבשר כו' דכתיב בפסח ולא מייתנין קרא דואכלו אותם אשר כופר בהם דזהו עשה דאכילת קדשים בכל הזבחים כמ"ש רש"י ז"ל בפסחים (נ"ט). דזהו עשה בין באכילת כהנים בין באכילת ישראל ולפ"ז אתי שפיר דעשה דאכילת קדשים הנהוג בכל הזבחים אינו אלא על כזית וא"כ ל"ש דליתי עשה וידחה ל"ת דשבירת העצם ולהכי מייתנין עשה דואכלו את הבשר בלילה ההוא דכתיב בפסח וזו העשה איכא על כל הבשר עוד דייק שם המנחת חינוך דאיך נותנין קדשים לקטן כיון דאכילת קדשים הוי מצוה והוכיח ג"כ מזה דמצות אכילה אינה אלא על כזית ועל השאר הוא רק בבל תותירן ומש"ה השאר יכולים להאכיל אף לקטנים ע"ש ולענ"ד הת"י אינו מספיק דהא בתרומה איכא ג"כ מצות אכילה ואיך מאכילין תרומה לקטן והתם ליכא למימר דליכא מצוה רק על כזית דזה שייך לומר רק בקדשים דמכל קרבן איכא מצוה על כהן לאכול כזית אבל בתרומה דכל כזית תרומה הוא תרומה בפ"ע מה שייך זה ואטו ליכא מצוה על כהן לאכול רק כזית אחד לעולם וכן במעשר שני דאכילתו מצוה כדאמרינן בירושלמי פ' בתרא דיומא הלכה א' איך יהבינן לקטן:

ובעיקר קושית הת"י והמנחת חינוך על ההיא דלחם הפנים שהיה מגיע לכל אחד כפול הא אכילה בכזית יש לעיין מנ"ל דבעינן שיעור אכילה מכל קרבן וקרבן ואמאי לא יצטרפו ב' קרבנות לשיעור אכילה דאכילת קדשים מצוה היא וא"כ אפשר דמצטרף לחם הפנים עם שירי מנחות לאכילה:

11. קרן אורה על מסכת זבחים דף צז/ב

והקשו התוס' ז"ל עוד מאי פריך דילמא גזה"כ היא יקדש להיות כמוהו ותי' דאיכא לאוקמי בקדשים וחולין ועוד דנילף מינה בעלמא דאין עשה דוחה ל"ת וכן פירשו הא דלקמן גבי שבירת עצם דקאמר ואמאי ניתי עשה כו' היינו דליגמר מינה דאין עשה דוחה וע"כ צ"ל כתירון קמא דאיכא לאוקמי קרא בקדשי' וחולין דאי לא"ה מאי אולמא דהא דעצם שיש בו מוח מהא דמתני' והוי ל' לשנויי בקצרה דלא ילפינן מהכא לעלמא משום דאין עשה דוחה ל"ת שבמקדש אבל לתי' קמא א"ש דהכא פריך ניתי עשה כו' ומנ"ל דקדשים ג"כ נפסלו ומשני דאשכחן בשבירת עצם דלא דחי עשה הל"ת וש"מ דל"ת דמקדש שאני ולפ"ז א"ש הא דלא אמרי' בפסחים דקרא דקדשים אתי ג"כ לטכ"ע ואע"ג דלא צריך דמנז' ילפי' מ"מ איצטרי' למיכתב לאשמועי' דלא אתי עשה ודחי ל"ת אלא דלזה לא איצטריך דמקרא דשבירת עצם שמעינן דל"ת דמקדש אינה נדחית אבל בעיקר קושית הש"ס ק' לי מאי פריך וניתי עשה כו' הא מבואר במתני' בפסחים דאין אדם יוצא ידי חובת מצה בשל איסור ולא אמרי' דאתי עשה ודחי ל"ת ואדרבה מצוה הבאה בעבירה הוא ולא מיקרי' אכילה וכמבואר בדברי הרמב"ם בה' חו"מ דאין מברכין על איסור ואין יוצאין בו ידי חובת מצה ולא עדיפא עשה דאכילת קדשים מעשה דמצה ואמאי לימא דאתי עשה ודחי ל"ת. ונהי דיש לחלק דווקא בדבר שאסור מצד עצמו כמו טבל כיון דאכילת איסור הוא אין עליו מצות העשה דאכילת מצה כיון שאסרתו תורה באכילה היכי נאמר דמצוה לאוכלו אבל הכא דלא נאסר אלא משום בלוע לחוד המצוה חלה על הכשר והפסול מעורב בו בזה הוי ל' לעשה לדחות הל"ת וא"כ מצה הבלוע מאיסור אתי עשה דמצ' ולידחי ל"ת דאכילת איסור הבלוע וזו לא שמענו ואפשר לומר' עוד דעשה דמצה לא דמי לעשה דאכילת קדשי' דעשה דאכילת קדשי' מוטל על גוף הזבח משא"כ במצה דאין העשה מיוחד על מצה מיוחדת אלא מצוה לאכול מצה איזה שהיא ומש"ה לא אליה העשה כ"כ למידחי הל"ת אלא דא"כ קדשים שנבלע בהם איסור דעלמא אתי העשה ודחי ומותר לאכלו וכן הוא למשמעותא דשמעתין דדווקא ל"ת שבמקדש לא דחי.

12. ספר בית הלוי ח"א - סימן ב

אמנם עיקר תי' ... דהרי ודאי נראה דבמצות אכילת קדשים לא בעינן שיהי' דוקא כזית. וראי' לזה מהא דאיתא בפסחים דף ג' ע"ב גבי חילוק לחם הפנים שהי' מגיע להם כפול הרי דבמצות אכילת קדשים לא בעינן כזית. שוב מצאתי בספר דורש לציון דרוש א' (ד"ה כל) שחקר במצות אכילת קדשים אי בעי כזית והביא להך דהגיעני כפול ודחק א"ע לדחוקה. ולדידי נראה ברור דלא בעי כזית והחילוק שיש בין מצות אכילת קדשים למצות אכילת פסח דבעי דוקא כזית נראה פשוט. דבפסח ומצה הוי החיוב על האדם שהוא מחוייב לאכול פסח ומש"ה אם אכל פחות מכזית לא שמי' אכילה והוי כלא אכל פסח. אבל מצות אכילת קדשים הא לא הוי המצוה כלל על אדם מיוחד דהא לא הוי חיובא אקרקפתא דגברא רק המצוה דבשר קדשים יהי נאכלין ומי שיש לו בשר קודש הרשות בידו ליתנו לאחר לאכלו וג"כ מקויים מצוה זו וא"כ הרי גם באכל כל אחד פחות מכזית מ"מ הא הקדשים נתאכלו. ובחילוק זה מיושב לנו דברי הרמב"ם במגין המצות דבקרבת פסח מנה שחיתתו ואכילתו לשתי מצות (מצוה נ"ה, נ"ו) ובחטאת מנה הכל במצוה אחת (מצוה פ"ט), והקשה במעיני החכמה דמה בין זה לזה. ובדברינו יובן היטב דבכל הקרבנות לא הוי המצוה רק שיהי' הקרבן נאכל ולא על האדם ומ"ה הוי אכילתו פרט אחד ממצות שבאותו קרבן וכמו הקטרת אימורין דאינו נחשב למצוה אחת בפני עצמו אבל בפסח הוי החיוב על האדם ולא שייך כלל לעשיית הקרבן ומש"ה הוי ב' מצות. ומשום הכי בכל הקרבנות לא בעינן כזית והראי' מהא דהגיעני כפול הוי ראי' נכונה. וכן ביומא דף ל"ט. אמרינן דבימי שמעון הצדיק הי' ברכה בלחם הפנים וכל כהן שמגיעו כזית יש אוכלו ושבע ויש אוכלו ומותר מכאן ואילך נשתלחה מאירה וכל כהן מגיעו כפול הצנועין מושכין את ידיהן והגרגרנים נוטלין ואוכלין. הרי דלא היו מגיעו רק כפול וגם בימי שמעון הצדיק קאמר דכשמגיעו כזית יש אוכלו ומותר ונמצא הא אכל פחות מכזית. ועיי' בתוס' ישנים ביומא שם (ד"ה שמגיעו) שכתב וז"ל אומר רבי דדוקא מגיעו כפול היו מושכין ידיהם אבל בכזית לא היו מושכין ידיהם כי דימו לקיים מצות אכילה ושוב הקשו דבהגיעו כפול היאך הי' מקיימין מצות אכילה וי"ל דלא בעי כזית לגמרי אלא דכזית עדיף וחשיבא [אכילה] עכ"ד. הרי להדי' דע"פ דין לא בעינן כזית כלל וכמו שכתבנו:

נאמר אז ישיר • _____ מאמרי תשעה באב

אין עשה דוחה ל"ת במקדש

הנכנס למקדש מחויב ב'מורא מקדש', ומשמעות הדבר, שהכניסה למקדש מותרת רק לאנשים מסוימים, בזמנים מסוימים ובהתנהגות ראויה. התואמת את קדושת המקום.

חובת היראה במקדש היא הטעם לשינוי בכלל ההלכתי הידוע של 'עשה דוחה לא תעשה' הנוהג בכל מקום וזמן חוץ מבמקדש, וכמו שדרשו בגמ' (זבחים צ"ז ב'), וז"ל:

אמר רבא, אין עושה דוחה את לא תעשה שבמקדש, שנאמר 'ועצם לא תשברו בו' (שמות יב,מו). ר"ש בן מנסיא אומר, אחד עצם שיש בו מוח, ואחד עצם שאין בו מוח, אמאי נייתי עשה ולידחי את לא תעשה, אלא אין עשה דוחה לא תעשה שבמקדש.

הגאון ר' יוסף ענגיל (תפארת יוסף עה"ת פר' תרומה) ביאר את הדין שאין עשה דוחה ל"ת במקדש, ע"פ דברי הרמב"ן בטעם הכלל שעשה דוחה ל"ת, וז"ל:

וכן בבית המקדש יש ענין יראה, כמו שאמר יעקב, מה 'נורא' המקום הזה אין זה כי אם 'בית אלקים'. וכן מבואר בירושלמי מגילה (פ"ג ה"ז), דירמיה לא אמר 'נורא', הואיל וחרב בית המקדש, דאין נורא אלא בית המקדש, שנאמר 'נורא אלקים ממקדשיך', עיין שם. וזהו הטעם דאין עשה דוחה לא תעשה שבמקדש (זבחים צ"ז ב'), דטעם עשה דוחה לא תעשה משום דעשה הוא עבודה מאהבה, עדיף מלא תעשה שהוא עבודה מיראה (רמב"ן פר' יתרו, שמות כ' ח'), ועל כן בבית המקדש - מקום היראה - לא תעשה עדיף, ודו"ק.

הסבר נוסף למה שנהגו להימנע בתשעה באב מהנחת תפילין של ראש. שמעתי בשם הרב פנחס פרידמאן, ע"פ יסוד של המשך חכמה (שמות ג'ג), שתפילין של ראש הם סמל להנהגה גלויה, כמו בזמן שבית המקדש היה קיים שהשגחת הקב"ה בעולם הייתה גלויה, ומחמת כן מונחים הם בגילוי על הראש, אבל תפילין של יד הם סמל להנהגה של הסתר פנים, כמו בזמן הגלות שהנהגת הקב"ה בעולם מוסתרת וחבויה. ומזה הטעם נהגו החכמים בתשעה באב שלא להניח תפילין של ראש דוקא, כי בזה מראים הם שלאחר שחרב בית המקדש אין הקב"ה מגלה הנהגתו בעולם, כמו תפילין של ראש, אלא הנהגתו בסתר, היא כמו תפילין של יד.

תפילין בית המקדש ותשעה באב _____ • אז ישיר נא

כלומר, הרמב"ן ביאר, שהטעם שהתורה קבעה שעשה ידחה לא תעשה הוא מפני שמצות עשה היא מצוה בה אדם מקיים את רצון הקב"ה מתוך מדת אהבה, אבל מצות לא תעשה היא מצוה הבאה מתוך מדת יראה, שהאדם מונע את עצמו מהעבירה מפני יראת הקב"ה, ומפני שמדת האהבה גדולה ממדת היראה, אמרו חז"ל שעשה דוחה לא תעשה.

אך במקדש, בו אנו מצויים להתנהג ביראה שהוא מקום היראה, כמו שנאמר 'ומקדשי תיראו', אין מצות עשה דוחה מצות לא תעשה, כיון שמצות לא תעשה היא בחינת מידת היראה שהיא המידה הנוהגת במקדש.

בדרך דומה שמעתי מהגאון ר' צבי שכטר שליט"א, לבאר את הטעם שיצחק אבינו עבד את הקב"ה במידת הגבורה, שהיא מידה של יראה, ולא במידת החסד, שהיא מידה של אהבה, כמו שעבד אברהם אביו. ויסוד הדברים הוא, ע"פ דברי הנצי"ב בהעמק דבר (בראשית כד,ו), שליצחק אבינו נאסרה היציאה מארץ ישראל, אפילו בזמן של רעב, מפני שבשעה שנעקד ע"ג המזבח נתקדש בקדושת קרבן, ומחמת קדושה זו נחשב כאילו הוא נמצא במקום המקדש בכל זמן ועת, ומאז עיקר עבודתו היא במידת גבורה, שהיא בחינה של יראה, ולא אהבה.

וא"כ, בזמנים, מקומות ומצבים מסוימים נדרשת דוקא הנהגה ועבודה של יראה, ולא של אהבה, וכן הוא באדם הנמצא בקרבת השכינה או במקום השראת השכינה.

קשר בין התפילין לבית המקדש

הבאנו לעיל את דברי הרמב"ם, שהנחת תפילין משרה יראת שמים על המניחן, והשאלה המתבקשת היא, מה יש בתפילין הגורמים ומשפיעים יראת שמים.

ככדי לעמוד על סודו של דבר, יש להקדים בביאור קשר סמוי בין תפילין לבית המקדש, כשהצד השווה שבהם הוא ענין יראת ה'. קשר זה

14. תוספות מסכת פסחים דף פה עמוד א

משום חשדי כהונה - וא"ת כמו כן לא יחושו לעשות בטומא' [1] י"ל דאף לרשעים חמירא להו טומאה כדאמרינן ביומא (דף כג.) ללמדך שחמורה עליהן טהרת כלים יותר משפיכות דמים.

15. ספר אור שמח - הלכות שאר אבות הטומאות פרק ח - הלכה ג - הפגול והנותר מטמאין את הידים:

פסחים (דף פ"ה) רב הונא ורב חסדא חד אמר משום חשדי כהונה וחד אמר משום עצלי כהונה מר מתני אפיגול ומר מתני אנותר כו', ופירש רש"י שם דחוק דמשום חשדי שחשודים לפגל הקרבן יגדרו בטומאה לעוברי עבירה ועיין בתוספות. [2] **ולדעתי הנראה ברור, דהכוונה דמשום החשודים שלא יתודע להבעלים שנתפגל קרבנו ויתרעם על הכהנים שפגלוהו לכן אינם שורפים אותו רק עד שיעשה נותר ואז יאמרו שמשום שהוא נותר ישרף לכן גזרו על הפיגול שיטמא את הידים ועל כרחין ישרפוהו כדי שלא יטמא את מי שנוגע בו. ומשום עצלי כהונה הפירוש דנותר הוה דבר המצוי בעזרה וכמו שאמרו בסוף מקום שנהגו והכהנים מתעצלים לשרוף המעט הנותר ולעשות להן מדורה וימתינו עד שישאר הרבה ויהיה נותר הרבה וישרפו אותן כולן כאחד ולכן גזרו שיטמא את הידים וישרפו תיכף כשנותר אף שהוא מעט וזה פשוט. ולכן בעי ביוצא דלא שייך שימתינו לשרוף היוצאים דזה צריך להיות להמתין שיעשה מעשה לאפוקי בשר קודש בידיים וזה לא שכיחא, וטוב יותר**

לדחוק קצת בלשון הגמרא נותר דגזרו רבנן טומאה כו' דאתי לעצולי ביה כמו שפרשתי מלפרש בדרכים רחוקים והפירוש מחזור. ויעוין בתוס' פרק נגמר הדין (דף מ"ח) ד"ה משמשין מה שפירשו בזה:

16. ספר חזון איש [ידיים זייד]

פסחים פ"ה א' משום חשדי ככונס פרש"י שלא יפגלו שיבא לריך להטביל ידיו קדם שיגט בקדש ויש לעי' הא

אין טומאת ידיים במקדש ומשמע אפי' בפיגול ונוחה, ומיכו למשיב כרי"מ דאם נטמאו ידיו במקדש ונגט בקדש חוץ למקדש טמא, יל דכי"נ מטמא את הידיים לפנין חוץ למקדש, ומזכ' ראי' לדעת כרי"מ, ומיכו כערך לא פי' כן, אלא חשדי ככונס כיונו שלא יאשדוכו שבה לאכלה, וי"ל דאיידי חוץ למקדש.

ולפרש"י נראה דאפי' פיגול דלא זרקו דמו ואפי"ג דלא נקבע בפיגול לפנין כרת עד שיקרב כל עתויו כדאמר זכאים כ"ה ב', מי"מ לפנין טומאת ידיים מטמא מיד, וכן נראה דכא מציעא לי' ביולא אפי"ג דלית בו רק פסול, ולפי"ז נראה דגם חוץ למקומו מטמא את הידיים, ומיכו בשלל לשמו בחטאת ופסח לא שמענו.

נראה דאפי"ג דאין טומאת ידיים במקדש אף בפיגול ונוחה, מי"מ פיגול ונוחה מטמאין קדשים אף במקדש, ואפי"ג דעיקר טומאת פיגול ונוחה לפנין טומאת ידיים גזרו וידיים נופיכו ליכא במקדש מי"מ לפנין שאר טומאות לא חלקו בדבר.

17. שערים מצויינים בהלכה

וטומאת בית הסתרים לא מטמא. פרש"י דנפקא לן מדכתיב "וידיו לא שטף במים", דבעינן נגיעה בידיים שהן בגלוי. ועי' בתוס' ובריטב"א במס' קידושין (כה:): דה"ה לענין טהרה דבית הסתרים, שאין צריך שיבא שם מים בטבילה, אלא די שיהא ראוי לביאת מים שם. ומדברי התוס' משמע שהוא מה"ת. והריטב"א כתב שהוא דרבנן. ויש נפק"מ לענין חציצה בבית הסתרים. ועי' מש"כ בשמ"ב (ח"ד סי' קסא).

18. תוספות חוליו דף עב/ב

בשעת פרישתן מקבלין טומאה מאביהן - וא"ת ולקמן בהעור והרוטב (דף קכח:): גבי החותך בשר מן החי דטמא ומוקי לה כר"מ דאמר טומאה דבית הסתרים מטמא לוקמה אפי' כר' יוסי דבשעת פרישתו מקבל טומאה מהאבר ודוחק לומר דמירי כגון דבמשהו ראשון שנחתך לא היה באבר כדי לעלות ארוכה וי"ל דבעי לאוקמי אף בנייתו בכל כחו דלא מקבל טומאה מאביהן בשעת פרישה מאביהן וכי האי גוונא משני בפ' אמרו לו (כריתות דף טו:): ומיהו בפ' כיצד צולין (פסחים דף פה. ושם ד"ה ולרבינא) גבי אבר שיצא מקצתו דחותך עד שמגיע לעצם וקולף עד שמגיע לפרק וחותך ודייק מינה דלא גזור טומאה על היוצא דא"כ היה מטמא מה שבפנים ומשני דטומאת בית הסתרים היא ומה בכך הא בשעת פרישתה מקבלת טומאה ולא מיתקומא בנייתו בכל כחו שהרי צריך לקלוף הבשר שבחוץ מעל העצם עד לפרק וי"ל דמירי כגון שחותך בסכין רחבה שמפסקת הסכין בין מה שחוץ למה שבפנים ואין נוגע זה בזה בשעת חתיכה

19. שערים מצויינים בהלכה

זריזים הם שכולם בני תורה וחרדים, וא"כ גבי כהנים אפי' כשאננס רבים מותר. וע"ע מה שהארכנו במס' שבת (י"ט: ד"ה משלשלין). ולפי טעמו דרש"י מפני שבני חבורה רבים הם כו', ניחא נמי למה לא גזרו כשחל פסח בשבת שמא יעביר המצה ד"א ברה"ד, וכמו שגזרו בשופר ולולב, דהכא בפסח שאני דרבים הם ומדכרי אהדדי, ובלא"ה לא דמי, דבשופר צריך ללמוד התקיעות, ובלולב הנענועים, משא"כ כאן אינו אלא ברכת המוציא שרגיל בה, ומשום ברכת אכילת מצה נמי לא שייך דלא גרע מהגדה, ור"ג אומר כל שלא אמר שלשה דברים כו' לא יצא יד"ח, דלא גזרינן בזה, עי' בשו"ע (או"ח סי' ערה ס"ט).

בני חבורה זריזים הם. פרש"י שיש רבים ומזריזים זה את זה מלהוציא. וכ"כ רש"י במס' שבת (י"ט:) משלשלין הפסח בתנור עם חשיכה כו', ואע"ג דבעלמא אין צולין כו', הכא שאני דבני חבורה זריזים הם ומדכרי אהדדי. ומבואר מזה דהטעם הוא משום דרבים הם. וע"ע ברש"י שם (כ.) דכהנים

20. ספר מנחת חינוך - מצוה טו - אות ג

[ג] והנה כבר כתבתי [למעלה אות א'], דדעת הר"מ דאף שהפסח נאכל בשתי חבורות מ"מ לאחר שלקחו כל בני חבורה לעצמם חלקם ואוכלים כל חבורה בפני עצמן אסור להוציא אח"כ חתיכת בשר פסח מחבורה לחבורה, וכן הוא להדיא בתוס' כאן פ"ו ע"ב ד"ה ומר סבר. וראיתי לרש"י פ"ה ע"ב על הברייתא דמוציא מחבורה לחבורה מנין, פירש חבורה של שני פסחים בבית אחד, עכ"ל, נראה דוקא בשתי חבורות של שני פסחים, אבל בשתי חבורות של פסח אחד לא שייך זה הלאו הוצאה, דלא כתוס', והר"מ והתוס' ודאי מודים דגם בשתי חבורות של שני פסחים עוברים, אלא דסבירא להו דאפילו בפסח אחד ג"כ עובר בלאו, ודעת רש"י אינו כן, אלא רק בשתי חבורות של שני פסחים, אבל בשתי חבורות של פסח אחד אינו עובר בלאו. וכעת לא נתברר לי טעם מחלוקתן. ועיין רש"י [פ"ו ע"א במתני'] פירש לענין שאינו אוכל בשני מקומות, מבואר שם דשני חבורות אפילו בפסח אחד הוי ליה כשני מקומות, ומ"מ לענין הוצאה דוקא בחבורה של שני פסחים לדעת רש"י:

21. ספר מנחת חינוך - מצוה טו - אות ד

והנה לשון הברייתא כאן פ"ה ע"א, המוציא בשר הפסח מחבורה לחבורה, וכן אחר זה, ומוציא בשר הפסח מחבורה לחבורה מנין, וכן ר' אמי אמר המוציא בשר הפסח מחבורה לחבורה, נראה דוקא דהאיסור שלא יוציאנו מחבורה זו ויניחנו בחבורה האחרת, אבל אם הוציא מחבורה שלו וניח חוץ לחבורתו ולא בחבורה אחרת, אינו מבואר דיהא חייב, ולשון הר"מ כאן, ואין מוציאין מחבורה שאוכל בה, והמוציא כזית בשר מחבורה לחבורה לוקה שנאמר וכו', מתחילת לשונו נראה דאסור להוציא כלל מחבורתו חוץ לחבורה אפילו בלא חבורה אחרת, ובסוף הלשון כמבואר בגמ' מחבורה לחבורה, ואחר זה בהל' ב' כתב בשר הפסח שיצא חוץ לחבורתו בין בזדון וכו', ולא כתב כלשון הברייתא דיצא מחבורה לחבורה.

22. ספר מנחת חינוך - מצוה טו - אות טו

ועיין צ"ח פרק כיצד צולין [פ"ה, ע"ב במשנה אבר שיצא]. כתב דהא דבעינו עקירה והנחה היינו דוקא לעבור על הלאו, אבל לענין לפסול ביוצא תיכף שיצא חוץ לחבורה או מבית אף קודם שהניח נפסל, דזה נפקא מן בשר בשדה טרפה ושם לא כתב הוצאה דיהא בעינו עקירה והנחה, עי"ש. ואינו מבין דבריו דהא דנפקא לן מבשר בשדה כל קדשים שיצאו חוץ למחיצתן דנפסלו, היינו כיון דדרשו חז"ל פסוק זה דיצא חוץ למחיצת אכילתו, א"כ כל הדברים שקבעה התורה מקום אכילתו, הן קדשי קדשים בעזרה דמבואר בכתוב להדיא דיאכלו דוקא שם ולא בחוץ, וכן קדשים קלים קבעה תורה מקום בירושלים דעובר על לאו דלא תוכל, עיין ר"מ פ"א ממעשה הקרבנות הל' ה', א"כ קבעה תורה להם מחיצה, ודרשו חז"ל מפסוק דהתורה אסרה אם יצא חוץ למחיצתו בלאו דבשר בשדה, אבל כאן בפסח, בתוך ירושלים היכן מצינו דהתורה קבעה

מקום לאכילתו, דבאמת הוא נאכל בעיר ובמקום שהוא רוצה כדן כל קדשים קלים, אך כיון דהתורה גזרה דבליל ט"ו אסור להוציא מן הבית או מן החבורה שאוכליו, א"כ הוי הבית מחיצה, וכיון דקיבלו חז"ל דלא גזרה תורה אלא בעקירה והנחה, ומותר להוציא ולהחזיר כל זמן שלא הניח, א"כ מאין לנו לאסור דנאמר דיצא חוץ למחיצה, כל זמן שלא הניח לא עשה איסור ולא יצא עדיין חוץ למחיצה. דשם בקדשים יש פסוקים דעזרה וירושלים הוי מחיצה שלהם, וחוץ למחיצתו עובר בלאו ועשה, על כן נכלל ג"כ בלאו זה כיון דיצא חוץ למחיצה שקבעה תורה, אבל כאן דאין לנו שום פסוק, רק מקרא זה דלא תוציא, וכיון דפסוק זה משמע דוקא הנחה, א"כ מותר להוציא בלא הנחה ואמאי יפסל. ורש"י כאן פ"ה ע"א בד"ה ואסור, פירש דמקום החבורה היא המחיצה, עיי"ש דמירי דמוציא מחבורה לחבורה כיון דעובר על הלאו ממילא הוי חוץ למחיצה, אבל בלא הנחה היאך יכול לומר שיצא חוץ למחיצה, דהא רשאי להוציא ולהחזיר ולאכול, בכל ירושלים. ומה שמבואר כאן במשנה פ"ה ע"ב וברייתא פ"ד ע"ב ור"מ כאן ה"ב, דאבר הפסח שיצא מקצתו לחוץ קולף אף דלא היתה הנחה דאגודו בפנים, ועיין בתוס' כאן פ"ה ע"ב בד"ה בנגררין, דשם לא כתיב הוצאה ואין צריך הנחה, היינו ביצא חוץ לחומת ירושלים דומיא דקדשים, אבל בחוץ לחבורה לא נפסל, כיון דיצא מקצת לא היתה הנחה דאגודו בפנים. וכן משמע להדיא מפירש"י פ"ד ע"ב ד"ה אבר שיצא מקצתו, פירש"י חוץ לחומת ירושלים, ולמה לא פירש"י חוץ לחבורה, ושייך ג"כ נפק"מ המבואר בגמרא, אלא ודאי ביצא מקצתו חוץ לחבורה דלא היתה הנחה אינו נפסל כלל ולא שייך מה דאמרין שם אינו חזי לאכילה, עיי"ש, על כן פירש"י דוקא יצא חוץ לירושלים כשאר קדשים קלים, דשם בודאי נפסל בלא הנחה דלא כתיב הוצאה. וכן כתב הוא עצמו, אך לא הביא דברי רש"י דמוכח להדיא כמו שכתבנו. ומה שהוכיח דין זה דנפסל אף בלא הנחה, סובב על הפלפול שכתב לעיל, עיי"ש, ומכח קושיא ותירוץ אין להחליט דין זה. וגם אם נאמר כן, על כרחך אינו חייב ביצא לחוץ והנחה, רק בהניח תיכף כמו שביארנו למעלה [אות י"ב], דאי לא הניח תיכף כבר נפסל ואינו חייב על הוצאה בפסח שנפסל, עיין לעיל. על כן נראה לענ"ד דכאן אינו נפסל רק בהיתה עקירה והנחה, אך בחוץ לחומת ירושלים אף בערב פסח דהוי כשאר קדשים קלים נפסל אף בלא הנחה, ונפסל אף אם יצא מקצתו, עיי"ש בסוגיא, כן נראה לענ"ד:

23. שערים מצויינים בהלכה

<p>טרפה לא תאכלו. וכתב בצ"ח, דאע"ג דתניא דאינו עובר על "לא תוציא מן הבית חוצה" אלא אם היה עקירה והנחה, מ"מ נראה לו דפסול הוא אפי' החזירו תיכף בלא עקירה והנחה, דהא הוא בכלל "ובשר בשדה טרפה לא תאכלו", ושם לא כתוב הלשון הוצאה. אבל כמנ"ח (מצוה טו) הוכיח בהרבה ראיות, דאם יצא חוץ מחבורתו אינו נפסל אלא ע"י עקירה והנחה, אבל אם יצא חוץ מחומת ירושלים דנפסל משום "ובשר בשדה טרפה", או אפי' בלי עקירה והנחה.</p>	<p>דף פה: מחבורה לחבורה מנין ת"ל "חוצה" חוץ לאכילתו. ע"י ברש"י, דתיבת "חוצה" יתירה הוא למילף חוץ לחבורת אכילתו. ולעיל (ע"א) כבר תניא דנפסל הפסח, ופרש"י שם כשאר קדשים שיצאו חוץ למחיצתן דאסור באכילה, ומקום אכילתו הוא מחיצה בזה. וברמב"ם (ק"פ פ"ט ה"ב) כתב, דזהו כמו קדשי קדשים שיצאו חוץ לעזרה וקדשים קלים שיצא חוץ למחיצת ירושלים ולוקין על אכילתו, דדרשינן מן (משפטים כב-ל) "ובשר בשדה</p>
--	--

24. ספר מקדש דוד - קדשים - סימן כג - חטאות הפנימיות:

חטאות הפנימיות הם ... **אלא שיצא חציו ברוב אבר מהו האי מיעוטא דאבר בתר רוב אבר שדינן ליה והא נפק ליה או דלמא בתר בהמה שדינן ליה** ... וצריך להקטיר לכתחילה אבר שלם כדאמרין בחולין ("א). ונתח אותה לנתחיה ולא נתחיה לנתחים וכיון דיש דין הקטרת אבר שלם ויש על אבר דין הקטרה אחת ושייך לומר אי הלכו בו אחר הרוב כיון דאבר דבר אחד הוא לענין הקטרה ונראה דזהו הטעם באבר שיצא מקצתו דאמרין בפסחים (פ"ה ע"ב) דחותך כו' ואפילו יצא רובו מה שבפנים כשר ולא אמרין דהלכו בו אחר הרוב **משום דלענין יוצא ליכא דין על אבר דובשר בשדה טריפה לא תאכלו כתיב א"כ לא שייך לילך באבר אחר הרוב:**

25. תוספות מסכת פסחים דף פה עמוד ב

וכן לתפלה – [1] פ' בקונטרס לענין צירוף ואין נראה דבאלו נאמרין (סוטה דף לה:): משמע סוגיא דגמרא דהלכה כר' יהושע בן לוי דאמר אפי' מחיצה של ברזל אינה מפסקת ובפרק כל גגות (עירובין צב:): משמע סתמא דגמרא דמחיצה מפסקת לצירוף דקאמר ט' בקטנה ואחד בגדולה אין מצטרפין ולענין שופר ומגילה נמי לא מצית לפרש דתנן בהדיא בפ' ראוהו ב"ד (ר"ה דף כז: ושם) היה עובר אחורי בית הכנסת או שהיה ביתו סמוך לבית הכנסת ושמע קול שופר או מגילה אם כוון לבו יצא [2] ונראה לר"י דהכא מיירי לענין לענות יחיד קדושה ויהא שמיה רבא מברך דאין מחיצה מפסקת לריב"ל ולרב יהודה מפסקת כיון דהוי דבר שצריך עשרה וכי היכי דלא מצטרף לא נפיק ידי חובה אבל שופר לא בעי עשרה.

26. שו"ע אורח חיים - סימן נה

(יג) צריך שיהיו כל העשרה במקום אחד ושליה צבור עמהם, והעומד בתוך הפתח מן האגף ולחוץ, דהיינו כשסוגר הדלת ממקום פנימית של עובי הדלת ולחוץ, כלחוץ:

27. ביאור הלכה סימן נה ד"ה ולחוץ

ולחוץ כלחוץ - ואם רואין אלו את אלו יוכלו להצטרף אפילו עומדים לגמרי לחוץ דומיא דמה שהקיל המחבר לקמן בסעיף י"ד [פר"ח וכן משמע מפמ"ג] ולכתחלה יותר טוב להחמיר בזה שיכנסו לפנים דקולא זו דמהני רואין אלו את אלו לענין צירוף כמו לענין בהמ"ז לקמן בסימן קצ"ה נובע מתשובת הרשב"א בסימן צ"ו והוא לא כתב שם זה רק בדרך אפשר:

28. ספר דבר שמואל

מפני שמצורעין עומדים שם ומכניסים בהונות ידם. ופירש"י צדי"כ עומדים, אי"כ שני"כ צדי"כ וגזי"כ"כ היא והעמיד וגו', וקשה דכיון דצדי"כ במקל"ה שמה צדי"כ אי"כ כן מה החווחנו בזה שלא קידשו את שער נקנור כיון דצדי"כ נכנס לעזרה, ונראה דאפי"ל עפ"מ"כ התוס' ביצמות (דף ז' ע"ב צדוד"כ ואמר) שהקשו כיון דשמה צדי"כ ואפי"כ שרי מקל"הו טלו נמי ליסתרי [פ"י ומדוע לא התירו. רק הכנסה בכוונת ולא כולו] וי"ל דצדי"כ מקל"הו אינו מפורש בקרא אלא ללמד מהיקש [פ"י ולכך הוא יותר קל מכניסת כולו] ועוד תירצו מידי דכוכ אכ"כ לו דרך קצרה וצ"ל לו צדוד"כ ע"ש, ובחירוף ראשון של התוס' ממילא מחוץ מה שהקשו, אבל בחירוף השני אין הקושיא מחוללת, שאם היו מקדשים שער נקנור אין לו

29. ספר מקדש דוד - קדשים - סימן לח [ג]

וטבולי יום מותרין בכל מחנה לוייה ואין אסורין אלא בעזרת נשים והקשו התוס' בזבחים (ל"ב.). במצורע שחל שמיני שלו בעה"פ וראה קרי למה ליה למדחי לעשה ולכנוס טבול יום בעזרת נשים ולעמוד בשער נקנור ילך בשאר הלשכות ויכניס שם ידיו לבהונות ותי' דלא אפשר משום דכתיב פתח אהל מועד והיינו בשער נקנור שהוא מכוון כנגדו ע"ש אך רש"י ז"ל כתב בסוטה (ח' ע"א) דהטעם דסוטות ומצורעין מעמידין אותם בשער נקנור משום דכתיב לפני ה' והוא הפתח שבו דרך כניסה ויציאה לכל באי עזרה עכ"ל והיינו דלא מפקינן מפתח אהל מועד רק דלפני ה' משמע בפתח שבו דרך כניסה ויציאה והוא שער נקנור שהוא שער האיתון והנה לפ' רש"י ז"ל אתי שפיר מה דאמרינן בפסחים פ' כ"צ (פ"ה ע"ב) דמש"ה לא נתקדש שער נקנור מפני המצורעים שעומדים שם ומכניסים ידיהם לבהונות וקשה דאם יתקדש שער נקנור יכולים לעמוד חוץ לשער נקנור ויכניסו בהונותיהן לתוך השער ולפמ"ש רש"י ז"ל כיון דכתיב והעמיד הכהן המטהר את האיש המיטהר לפני ה' ולפני ה' משמע בפתח המשמש כניסה ויציאה לכל באי העזרה א"כ ע"כ צריך לעמוד שם בתוך הפתח

דוקא: